

Po štiridesetih letih so še vedno polni navdušenja

Dvojezična šola v Špetru Na obisku v ustanovi, kjer poučujejo po modelu »ena oseba – en jezik«. Mrzlične priprave na praznovanje jubileja. Kako izkoristiti najrazličnejše okoliščine, da se utrdi znanje slovenščine

Ivan Žerjal

ŠPETER Minilo je 40 let, a navdušenje je enako kot takrat. Tak je vtis obiskovalca, ko prestopi prag Večstopenjske dvojezične šole Pavla Petričiča v Špetru, kjer ga že ob vходу pozdravi pisana veža oz. čakalnica s knjigami, časopisi, revijami, izvorno urejena po zamisli arhitektke Donatelle Ruttar in kjer je bilo videti tudi zbirko risb, posvečeno dejanskemu ustanovitelju šole Pavlu Petričiču, po katerem nosi ime. Ob prihodu kronista v četrtek je v prtiličnih prostorih vadil šolski zbor pod vodstvom Mire Fabjan: na šoli se namreč pripravljajo na slovesno praznovanje 40-letnice, ki bo v torek ob navzočnosti visokih gostov, med katerimi velja omeniti zlasti predsednico Republike Slovenije Natašo Pirc Musar, ki bo tako po Borutu Pahorju druga slovenska predsednica, ki obišče Benečijo in špetsko šolo.

Nismo bili zaprti v svojem krogu, ampak smo šli ven, da so nas videli

Antonella Scaunich
Vzgojiteljica v otroškem vrtcu

V torek praznik s slovensko predsednico

Kot že rečeno, bodo 40. jubilej špetske Večstopenjske dvojezične šole Pavla Petričiča obeležili v torek, 15. oktobra, ob 10.30 s proslavo, ki se je bo udeležila tudi predsednica Republike Slovenije Nataša Pirc Musar. Slovenska predsednica bo ob tej priložnosti obiskala šolo, kjer se bo srečala z otroki in prisostvovala kulturnemu programu. Špetski obisk bo za Natašo Pirc Musar tudi priložnost za sestanek z župani 18 občin videmske pokrajine, ki so vključene v seznam občin, kjer zaradi prisotnosti Slovencev veljajo določila zaščitnega zakona za slovensko narodno skupnost št. 38/2001. Predsednica bo obiskala tudi Slovenski kulturni dom oz. Slovensko multimedijsko okno (SMO), kjer se bo pogovorila s predstavnikami Slovenskega raziskovalnega inštituta o bivših učencih šole.

jansko drugi dom. »Jaz sem živel na šoli, imela sem svoje ure pouka, potem pa sem ostala kar tam, ker smo tudi študirale, hodile na posebna in izvirna izpopolnjevanja, bile so delavnice, bilo je zelo živo in kreativno. Res, moje življenje je bilo na šoli. Sicer sem prebivala v Čedadu, a dejansko sem živevala na šoli, samo zvečer sem se vračala domov, a naslednji dan sem se vračala sem. Sedaj sem še vedno tukaj in polna navdušenja. « Enako navdušenje deli njena kolegica Vilma Mussig, s katero sta v trenutku prihoda kronista nadzorovali učence med odmorom. Tudi Vilma Mussig ima za seboj dolgo obdobje poučevanja, saj je na šoli že 30 let in, kot je dejala, »gremo skupaj naprej«.

Po dveh dneh se menja jezik Antonella Bucovaz tudi razloži, kako poteka pouk po modelu »ena oseba – en jezik«. »To pomeni, da če sem učiteljica italijansko, govorijo otroci z mano v italijanski, če sem učiteljica slovenščine, pa v slovenščini. Vzemimo na primer današnji dan: danes (v četrtek, op. p.) poteka dopolnilni pouk v italijanski. V tem jeziku se poučujejo vsi predmeti (jezik, matematika, naravoslovje, zgodovina, kar pač je). Po kosilu imajo otroci tri ure pouka v slovenščini: kolegice učijo iste predmete kot dopolnilno, samo je vse v slovenščini. « Vsaka dva dneva se to obrne. »Tako bo jutri (v petek, op. p.) dopolnilne na vrsti slovenščina, popoldne pa italijanska. Prihodnji teden bo v ponedeljek spet italijanska dopolnilna, slovenščina pa popoldne. Enako bo v torek, potem pa bo v sredo in četrtek slovenščina dopolnilna in italijanska popoldne. « Na začetku je veljalo, da je ves teden pouk potekal dopolnilno v enem, popoldne pa v drugem jeziku, naslednji teden pa obratno, pravi Bucovaz. To je trajalo nekaj let, potem so se odločili, da se razporedi spremenijo na dva dni. »Ob četrtek imamo vsi učitelji dve uri načrtovanja, ker se moram s kolegico, ki uči iste predmete v slovenščini, zelo dobro organizirati, da ne ponavljamo, da jaz poglabim eno temo, ona pa drugo oz. da v italijanski ponovim, če v slovenščini niso vsega razumeli. Tako je vsak četrtek, potrebno je natančno načrtovanje, « pravi učiteljica, ki poučuje matematiko, naravoslovje, zgodovino in zemljepis. 36 let je učila v slovenščini, zadnji dve leti pa v italijanski. »Otroci pa se name še vedno obračajo v slovenščini, ker me imajo za učiteljico slovenščine. Ta model je za nas zelo primeren in deluje, če bi ustanovili samo slovensko šolo, bi bilo premočno za našo skupnost, ker ima Benečija drugačno zgodovino, « pravi Antonella Bucovaz.

Superjunak dvojezičnosti Pavel Petričič je prisoten ne le v imenu šole, ampak tudi v risbah učencev FOTO I.Z.

Učiteljici Vilma Mussig (levo) in Antonella Bucovaz sta že veteranki modela »ena oseba – en jezik« FOTO I.Z.

Za razliko od vrtca in osnovne šole je na nižji srednji šoli vprašanje učnega jezika urejeno drugače: tako se polovica predmetov poučuje vedno v italijanski, polovica pa vedno v slovenščini. V italijanski tematiko in naravoslovje poučuje tako Matia Simoncig, bivši učenc dvojezične šole, ki si sam ni predstavljaj, da bi lahko nekoga dne prišel poučevati na šolo, ki jo je nekoč obiskoval. »Ampak zdaj sem zelo zadovoljen, ker sem odkril, da mi je všeč učiti, « pravi Simoncig.

Slovenščina kot tuj jezik
Za razliko od vrtca in osnovne šole je na nižji srednji šoli vprašanje učnega jezika urejeno

drugače: tako se polovica predmetov poučuje vedno v italijanski, polovica pa vedno v slovenščini. V italijanski tematiko in naravoslovje poučuje tako Matia Simoncig, bivši učenc dvojezične šole, ki si sam ni predstavljaj, da bi lahko nekoga dne prišel poučevati na šolo, ki jo je nekoč obiskoval. »Ampak zdaj sem zelo zadovoljen, ker sem odkril, da mi je všeč učiti, « pravi Simoncig.

V slovenskem jeziku pa poučuje Elia Zavadlav, ki prihaja z Goriskega, uči štandredža, na dvojezično nižjo srednjo šolo je prišel šele letos, čeprav ima že nekaj izkušenj, saj je med študijem v Ljubljani oz. med pisanjem diplomske naloge poučeval slovenščino in zgodovino

Med odmorom Osnovnošolci so se osredotočili na igro FOTO I.Z.

Vzgojiteljica Antonella Scaunich s svojimi malčki v vrtcu FOTO I.Z.

Profesorja Matia Simoncig (levo) poučuje v italijanski, Elia Zavadlav pa v slovenščini I.Z.

predajo. Tem skušamo biti malo bolj blizu, biti do njih malo bolj pazljivi, da se ne kar tako predajo, ker nečesa ne razumejo. Rekel pa bi, da je zaenkrat izkušnja pozitivna, čeprav je za me prvič na nižji srednji šoli in je z višjo srednjo šolo ogromna razlika, « pravi Zavadlav.

predajo. Tem skušamo biti malo bolj blizu, biti do njih malo bolj pazljivi, da se ne kar tako predajo, ker nečesa ne razumejo. Rekel pa bi, da je zaenkrat izkušnja pozitivna, čeprav je za me prvič na nižji srednji šoli in je z višjo srednjo šolo ogromna razlika, « pravi Zavadlav.

»Za nas je bilo to veliko bogastvo, ti stiki so bili pomembni, ker so nonoti še govorili po slovensko. To je pomagalo tudi staršem, ki niso govorili slovensko z otroki, nadoknadili pa so z vnuki, tako da se je celotni družini odprl svet. « Da se še bolj poudari slovenski jezik, uporabljajo tudi narečje. »V prostih trenutkih govorimo v narečju, npr. pri mihi, ko gremo na sprehod, po naravo, ko srečamo nekoga, ko pridejo nonoti. To pomaga dati mič jeziku, « pravi vzgojiteljica, ki poudarja tudi stike z drugimi slovenskimi vrtci, npr. v Gorici in Miljah in zaključuje: »Če imamo skupno moč, bodo otroci odrasli veselili in bolj sproščeni. «

Intervju Davide Clodig Ravnatelj dvojezične šole v Špetru o tem, kaj dela to šolo tako privlačno, in o možnostih nadaljnega razvoja

»Z jezikom odpremo pot v drugi svet, druge kulture«

ŠPETER Večstopenjsko dvojezično šolo Pavla Petričiča v Špetru že pet let vodi ravnatelj Davide Clodig. Bil je med otroki, ki so se pred desetletji udeležili letovanj Mlada brieza. Pripravljen je, da je privlačnost šole v dvojezičnosti, pa tudi v bogati ponudbi dejavnosti in sodelovanju z društvi in ustanovami ter Zavodom za slovensko izobraževanje, ki omogoča rabo slovenščine tudi zunaj šole.

Najbolj pomembno je, da imajo otroci priložnost uporabljati slovenski jezik tudi zunaj šole

Obiskovali ste letovanja Beneških otrok Mlada brieza. Ste si predstavljali, da boste nekega dne vodili šolo, ki je nastala na podlagi tistih izkušenj? Gotovo ne. Recimo pa, da kdor si je to zamislil, v prvi vrsti seveda Pavel Petričič, ob njem pa še vrsta kulturnikov v Benečiji, je imel v mislih to perspektivo. Vsakič, ko kaj prebiram o tem obdobju, se čudim, kako so bili perspektivni, kako so imeli dolgoročne projekte. Težko je reči, kaj so mislili, kaj bo ta šola čez 40 let, saj se družba hitro spreminja, gotovo pa je šola pripomogla, da smo obdržali nekaj ljudi v dolinah, ni pa ustavila procesa izseljevanja.

Dvojezična šola je zdaj utečena realnost in ena najpomembnejših na celem območju. V Špetru imamo sicer tudi italijansko šolo, ampak, medtem ko smo ob splošnem upadu vpisov na naši šoli zabeležili rahel upad, ima italijanska šola večje težave. To je zaenkrat opazno predvsem v vrtilih in osnovni šoli. Res je, da je območje, s katerim prihajajo naši učenci, malo večje, ampak, ker ni drugih slovenskih šol, je normalno, da prihajajo npr. otroci tudi s Čedadjskega.

Kaj dela to šolo tako privlačno? Vanjo namreč ne zahajajo samo otroci iz slovenskih družin. Dvojezičnost je prva stvar, ob tem pa tudi odprtost do drugih, ideja, da z jezikom odpremo pot tudi v drugi svet, druge kulture. Italijanske družine, ki so izbrale našo šolo, so visoko izobražene in kulturno na visoki ravni. Seveda pomagata tudi ponudba: treba je reči, da je bilo tu sodelovanje naših družin in ustanov zelo pomembno in učinkovito. V Špetru smo uresničili sistem, po katerem vsi med seboj komuniciramo in sodelujemo. Edina šibka točka je morda še vedno – čeprav v zadnjih letih delamo na tem – šport, predvsem zaradi pomanjkanja športnega društva. Zdjaj bi ga res potrebovali.

Kaj bi še izpostavili? Ključnega pomena je sodelovanje z Glasbeno matico. Tam smo otroci začeli imeti nekakšen pouk v slovenskem jeziku, potem so bile še druge pobude, npr. natečaj Moja vas in letovanje Mlada brieza. Gotovo pa je pomembna povezava z Zavodom za slovensko izobraževanje, ki je ustanovitelj šole in danes kot neke vrste združenje staršev ponuja podaljšano bivanje ter še druge dejavnosti, kot so npr. motorika za majhne otroke, pomoč pri opravljanju domačih nalog za družine, kjer slovenščina ni tako močno prisotna, ter tečaj je joge ali šaha, ki potekajo v slovenskem jeziku. Najbolj pomembno je namreč, da imajo otroci priložnost uporabljati slovenski jezik tudi zunaj šole.

Večstopenjske šole na Tržaškem in Goriskem imajo to značilnost, da so razpršene po ozemlju oz. vaseh. Tukaj je vse bolj koncentrirano na Špetru, mislim, da nimate drugih podružnic. Ne, razen v tistih štirih letih, ko smo imeli vrtec v Sovodnji, smo drugače vsi v enem samem slopiju.

Je to prednost ali slabost? To ima dve plati: glede na število otrok, ki jih imamo, je dobro, da imamo neko stičišče, kjer se lahko srečamo. Dobro je, da imamo določeno maso otrok in družin, ki ni premajhna. Tako lahko imas zadostno število otrok, da lahko npr. sestaviš zborček ali ekipo. To je pomembno tudi z didaktičnega vidika: otroci si med seboj namreč tudi pomagajo, se primerjajo itd.

Hkrati pa število otrok ni niti preveliko, tako da utegnesh ohraniti konkretne stike z vsemi. To je zelo pomembno, ker pomaga pri vsem. Ko je poznanje skoraj osebno, je delo bolj učinkovito.

Kolikšen del predstavljajo domačini oz. bivše učence in učence, koliko pa kolegi s Tržaškega in Goriskega? S Tržaškega jih je res zelo malo, v letošnjem šolskem letu je samo ena kolegica, največ jih je z Goriskega – če upoštevamo vse tri stopnje, jih je polovica. Imamo pa tudi bivše učence, večnoma na nižji srednji šoli, ker je lažje dobiti nekoga, ki je dokončal univerzitetni študij v določnem predmetu, ki se ga lahko poučuje. V vrtcu in osnovni šoli pa je težje, ker je treba, da se nekdo odloči prav za študij izobraževalnih ved. Tu imamo več osebja začasno pogodbo. Treba je delati na tem in usmerjati mlade, da izberejo ta študij. Do določene mere to tudi delamo, sicer je malo težje in če veš, da je tukaj na Videmskem edina možnost naša šola, se paleta možnosti krči. Obstaja tudi problem znanja slovenskega jezika, ker če ti učenci nimajo mature na slovenskih višjih srednjih šolah, morajo na izpitu dokazati znanje slovenščine na stopnji C1, kar ni čisto enostavno. Čeprav imamo tudi že primere bivših učencev, ki so se vpisali na Univerzo v Ljubljani, dokončali študij in tudi opravili ta izpit. Drugi problem je, da je naša šola premajhna in za določene predmete ne bo imela nikoli dovolj ur, da bi zagotovili stolice za vsak predmet. Tu lahko redno zaposlimo še šest profesorjev, več ne moremo, zakoni tudi ne dovoljujejo, da bi npr. imeli skupne stolice s šolami na Goriskem ali z italijanskimi šolami.

Tudi vam postavim podobno vprašanje, kot sem ga postavil bivši ravnateljici Živi Gruden. Vidite možnost, da bi se tudi v videmski pokrajini lahko razvila vsejšolska ponudba v dvojezični obliki ali v slovenskem jeziku? Možnost je, ampak s številkami, ki jih imamo, ne moremo misliti, da bi, tudi če bi ustanovili dvojezično višjo šolo, potem zagotovili vse smeri. S tega vidika je zelo težko, razen če ne bi ustanovili nekaj, kar bi bilo res privlačno, kot bi bila morda trijezična šola ali Kugyjev razred, ki bi bil lahko zanimiv tudi za dijake s furlanskega oz. širšega območja. Ivan Žerjal